

MUSTAND

Punkte	
Eksamihinne	
Aastahinne	
Teema nr	

PÕHIKOOLI LÕPUEKSAM

ÜHISKONNAÕPETUS

13. JUUNI 2012

Õpilase ees- ja perekonnanimi: _____

Kool: _____

Maakond/linn: _____

Isikukood: |

MEELESPEA

1. Mõtle rahulikult, aega on 2 tundi ja 30 minutit.
2. Eksamitöö küsimustele vastamise järjekord vali ise.
3. Enne vastamist loe tähelepanelikult tööjuhendeid.
4. Vastamisel on lubatud kasutada põhiseadust.
5. Kirjuta eksamitöö sinise või musta tindi või pastaga. Harilikku pliiatsit kasutada ei ole lubatud.
6. Kirjuta vastused loetavalt ja üheselt mõistetavalt selleks ettenähtud kohtadele.
7. Paranduste tegemisel tõmba vale vastus maha ja kirjuta õige asemele.
8. Vastust üle kirjutada ega korrektuuripliiatsit või -linti kasutada ei ole lubatud.

I. INIMENE JA ÜHISKOND (11 p)

Täidab
hindaja

MUSTAND

1. Ühiskonna sektorid ja valdkonnad (6 p)

1.1. Mis on ühiskond? 1 p

1 p

1

1.2. Lõpeta laused konkreetse näitega kodukohast. 3 p

Avalikku sektorisse (I) kuulub minu kodukohas

1 p

2

Erasektorisse (II) kuulub minu kodukohas

1 p

3

Mittetulundussektorisse (III) kuulub minu kodukohas

1 p

4

1.3. Eraelu on seaduslikult kaitstud riigi sekkumise eest. Leia Eesti Vabariigi põhiseadusest paragrahv, mis tõestab seda väidet. 1 p

Põhiseaduse §: _____

1 p

5

1.4. Mis juhtudel lubab põhiseadus inimeste eraellu sekkuda? Too üks näide. 1 p

1 p

6

2. Rahvastik (5 p)

Loe tekst läbi. Vasta küsimustele selle allika andmete ja oma teadmiste põhjal.

„Väljaränne on Eestis tõsine rahvastikuprobleem, aga täielikud andmed selle kohta puuduvad, sest kõik riigist lahkunud ei ole oma lahkumist ametlikult registreerinud. Seepärast küsitakse tänavusel rahvaloendusel leibkonnalt ka seda, kas alates 2000. aasta rahvaloendusest on mõni endine leibkonnaliige või lähisugulane asunud püsivalt välismaale elama,” rääkis 2011. aasta rahva ja eluruumide loenduse (REL 2011) metoodikajuht professor Ene-Margit Tiit.

Ene-Margit Tiit: rahvaloendus võimaldab hinnata väljarände suurust. <http://www.stat.ee/57769>

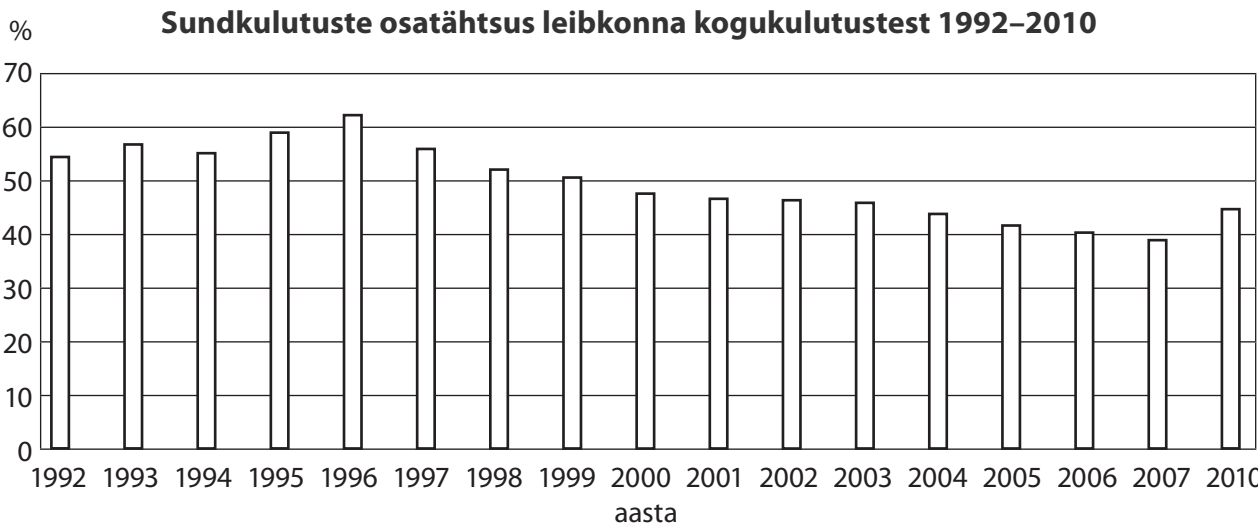
RIIKLIK EKSAMI- JA KVALIFIKATSIOONIKESKUS

PÕHIKOOLI LÕPUEKSAM ÜHISKONNAÕPETUS 2012

2. Peremajandus (6 p)

2.1. Mis on leibkond? 1 p

Vasta küsimustele diagrammi ja oma teadmiste põhjal.

2.2. Mis aastal olid sundkulutused kõige suuremad? 1 p

2.3. Tee üks järeldus leibkonna elujärje muutuse kohta. 1 p

2.4. Nimeta üks tegur, millest oleneb inimese toimetulek ühiskonnas. 1 p

2.5. Too näide, kuidas riik aitab leibkondadel paremini toime tulla. 1 p

Täidab
hindaja

1 p

48

1 p

49

1 p

50

1 p

51

1 p

52

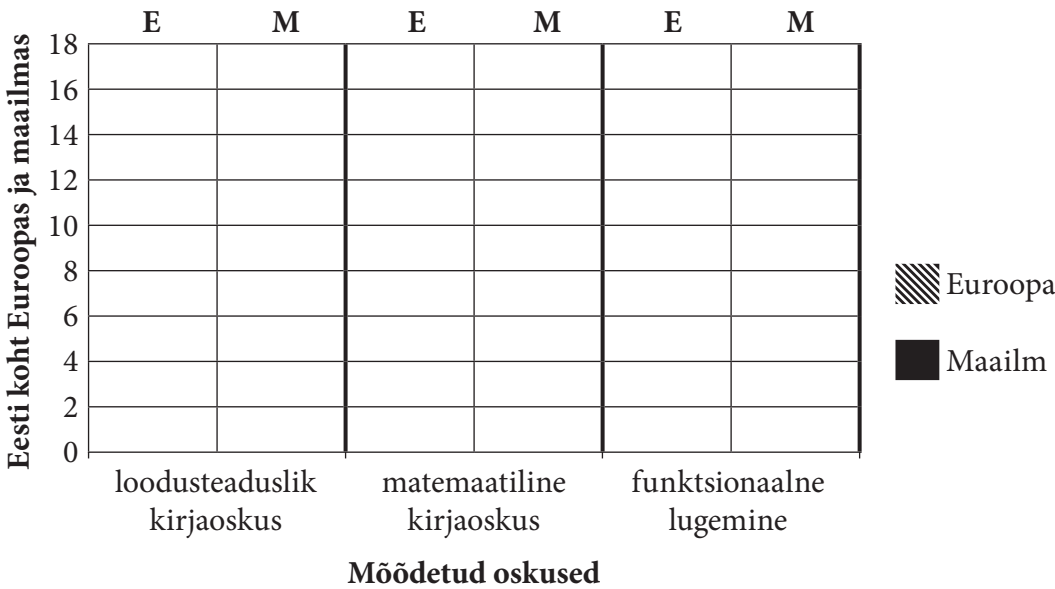
3. Loe tekst läbi. Vasta küsimustele selle teksti ja oma teadmiste põhjal. (5 p)

2009. aasta aprillis viidi Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsiooni (OECD) poolt Eesti koolides teist korda läbi õpilaste õpitulemuslikkuse võrdlusuuring PISA. Euroopa riikide arvestuses on Eesti õpilased funktsionaalses lugemises 5. kohal, matemaatilises kirjaoskuses 7. ja loodusteaduslikus kirjaoskuses 2. kohal. Maailmas ollakse funktsionaalses lugemises 13. kohal, matemaatilises kirjaoskuses 17. ja loodusteaduslikus kirjaoskuses 9. kohal.

<http://www.hm.ee/raamat2010-2011/29.html>

3.1. Mis on PISA? 1 p

3.2. Koosta tulpdiagramm teksti andmete põhjal. Märki iga oskuse puhul Eesti koht Euroopas ja maailmas. 3 p

3.3. Anna hinnang Eesti õpilaste oskustele PISA testi alusel. Märki oma hinnang ristiga (+). Põhjenda. 1 p

Pigem heaPigem halb

Põhjendus:

Täidab
hindaja

1 p

18

3 p

19

1 p

20

4. Valimised (11 p)

4.1. Nimeta kaks põhimõtet, millest demokraatlikel valimistel kinni peetakse. Miks need põhimõtted on olulised? 4 p

Põhimõte: _____

Selgitus: _____

Põhimõte: _____

Selgitus: _____

4.2. Mis valimissüsteem Eestis kehtib? Märki õige vastuse järele +. 1 p

Majoritaarne ☐

Proportsionaalne ☐

4.3. Kellel on riigikogu valimistel hääletamisõigus? Nimeta kaks tingimust, mis annavad hääletamisõiguse. 2 p

1) _____

2) _____

4.4. Kellel on riigikogu valimistel kandideerimisõigus? Täida tabel (+ või -). 3 p

	+/-
25-aastane teovõimeline Soome kodanik, kes elab 5. aastat Eestis	
38-aastane teovõimeline Eesti kodanik, kes on rahvuselt lätlane	
16-aastane teovõimeline Eesti kodanik, kes on juba õpilasesinduse juht	

4.5. Mitu liiget on riigikogus? 1 p

Täidab
hindaja

4 p

1 p

2 p

3 p

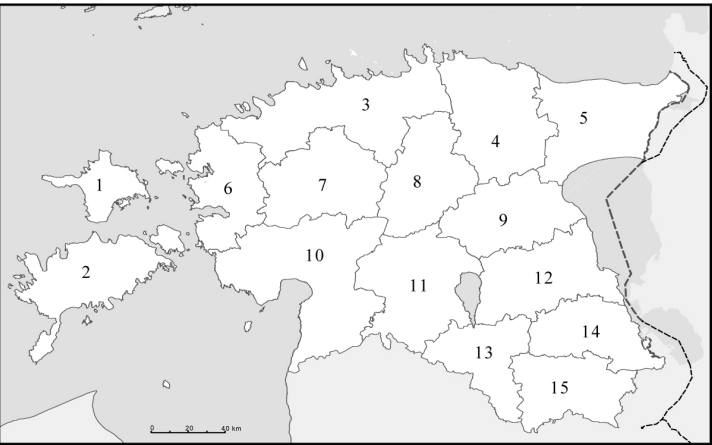
1 p

V. INDIVIID JA MAJANDUS (11 p)

1. Vasta küsimustele tabeli, kontuurkaardi ja oma teadmiste põhjal. (5 p)

Tabel. Maakondade võrdlus 2010

Maakond	Töötuse määr 2010 (%)	Keskmine brutopalk (eurodes) 2010
Harju	16,2	886,20
Hiiu	11,5	629,15
Ida-Viru	25,8	660,21
Jõgeva	19,8	618,03
Järva	17,1	625,57
Lääne	22,3	655,35
Lääne-Viru	12,4	648,13
Põlva	15,8	624,99
Pärnu	14,2	693,82
Rapla	19,8	596,04
Saare	9,3	646,79
Tartu	15,8	771,73
Valga	13,3	594,06
Viljandi	11,3	637,77
Võru	14,8	627,87
Keskmine	16,9	792,31

<http://www.stat.ee/ppe-45400>

1.1. Mis maakonnas on töötuse määr kõige kõrgem? Märki maakonna number. 1 p

Maakonna number kaardil: ____

1.2. Mis maakonnas on keskmine brutopalk kõige madalam? Märki maakonna number. 1 p

Maakonna number kaardil: ____

1.3. Miks ei ole toimunud olulisi muutusi tööpuuduse vähenemisel? Nimeta üks põhjus. 1 p

1.4. Millised maksud ja maksed arvestatakse brutopalgast maha? Nimeta kaks. 2 p

a) _____ b) _____

Täidab
hindaja

1 p

1 p

1 p

2 p

2. Riigi sekkumine majandusse (6 p)

2.1. Märki õige vastus ristiga (+). 1 p

Majandussüsteemi, kus kõrvuti eraettevõtetega on ka riiklikud ettevõtted ja riik reguleerib teatud määral majandust, nimetatakse

- ___ käsumajanduseks.
- ___ turumajanduseks.
- ___ segamajanduseks.

2.2. Riik sekkub turumajandusse majanduslikel ja sotsiaalsetel motiividel. Märki tabelisse, kas tegu on majandusliku (M) või sotsiaalse (S) motiiviga. 4 p
7 õiget – 4 p, 5–6 õiget – 3 p, 3–4 õiget – 2 p, 2 õiget – 1 p

Riigi majandusse sekkumise motiivid	M/S
Konkurentsi suurendamine	
Ettevõtluse arendamine	
Tööpuuduse leevendamine	
Nõrgemate eluga toimetuleku tagamine	
Keskkonna puhtuse ja targa tarbimise eest hoolitsemine	
Nõudmise ja pakkumise tasakaalustamine	
Turu tõhusam toimimine	

2.3. Too üks näide ühishüviste kohta, mille kasutamist riik või omavalitsused võimaldavad. 1 p

Täidab
hindaja

1 p

41

4 p

42

1 p

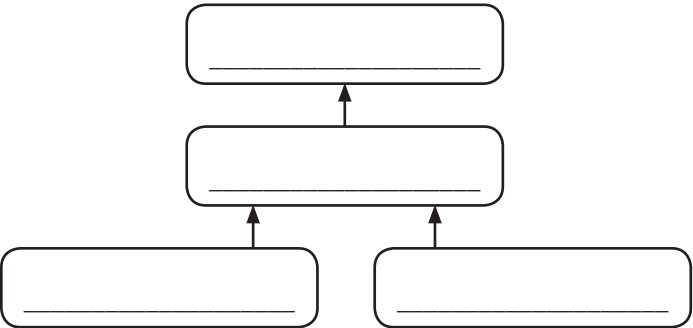
43

III. ÜKSIKISIK, RIIK JA ÕIGUS (10 p)

1. Eesti Vabariigi kohtusüsteem (6 p)

1.1. Paiguta skeemi alljärgnevad kohtud. 2 p
4 õiget – 2 p, 2–3 õiget – 1 p

Ringkonnakohtud
Halduskohtud
Maakohtud
Riigikohus

1.2. Üks demokraatliku kohtupidamise üldisi põhimõtteid on seaduse ülimuslikkus. Selgita, mida see tähendab. 1 p

1.3. Nimeta üks õigus, mis süüdistataval on enne kohtuprotsessi. 1 p

1.4. Nimeta üks õigus, mis kohtualusel on kohtupidamise ajal. 1 p

1.5. Nimeta üks õigus, mis süüdimõistetul on pärast kohtuprotsessi. 1 p

Täidab
hindaja

2 p

26

1 p

27

1 p

28

1 p

29

1 p

30

RIIKLIK EKSAMI- JA KVALIFIKATSIOONIKESKUS
PÕHIKOOLI LÕPUEKSAM ÜHISKONNAÕPETUS 2012

2. Usuvabadus (4 p)

2.1. Selgita, mis on usuvabadus. Vajadusel kasuta põhiseadust. 1 p

2.2. Kas usuvabadus on inimesele oluline? Põhjenda. 1 p

Pigem onPigem ei ole

Põhjendus:

2.3. Nimeta kaks religiooni, millel on maailmas kõige rohkem järgijaid. 2 p

a)

b)

IV. RIIK JA MAJANDUS (14 p)

1. Turumajandus (8 p)

Turumajandus on arenenud riikides valitsev majandussüsteem, mida iseloomustab majandusvabadus, konkurents ja hinna kujunemine nõudmise-pakkumise suhte tulemusena.

2010. aasta majandusvabaduse indeksi järgi on Eesti langenud maailma 183 riigi võrdluses mulluselt 13. kohalt kuueteistkümnendaks. Eesti on 43 Euroopa riigi seas 7. kohal.

http://www.ap3.ee/article/2010/01/20/Eesti_on_majandausvabaduse_pingereas_langenud

1.1. Kas Eestis on majandusvabadus pigem suur või pigem väike? Põhjenda allika abil. 1 p

Pigem suurPigem väike

Põhjendus:

Täidab
hindaja

1 p

31

1 p

32

2 p

33

1 p

34

8

1.2. Sõnasta majanduskonkurentsi mõiste. 1 p

1.3. Too üks näide konkurentsi positiivsest mõjust tarbijale. 1 p

1.4. Kuidas nimetatakse turuolukorda, kus mingi kauba/teenuse osas puudub konkurents ning üks pakkuja kontrollib hinda? 1 p

1.5. Kirjuta mõiste ees olev täht teises tulbas oleva õige seletuse ette. 2 p

A. Omahind ____ kauba tootmiseks tehtud kulutused

B. Turuhind ____ poest ostetud kauba hind

____ kauba müümise/ostmise hind

____ turult ostetud kauba hind

1.6. Märgi õige vastus ristiga (+). 1 p

Turutasakaal on, kui ____ pakkumine > nõudmine

____ pakkumine = nõudmine

____ pakkumine < nõudmine

1.7. Märgi ristiga (+) variant, mis on tarbijale kõige soodsam. Põhjenda oma valikut. 1 p

____ pakkumine > nõudmine

____ pakkumine = nõudmine

____ pakkumine < nõudmine

Põhjendus:

PÕHIKOOLI LÕPUEKSAM ÜHISKONNAÕPETUS 2012

RIIKLIK EKSAAMI- JA KVALIFIKATSIOONIKESKUS

9